

HOMILETSKA GRADA

85

Služba Božja 3104.

SVETKOVINA SVIH SVETIH (1. studenoga)

1. LJUBAV KOJU DUGUJEMO SVECIMA

Dužno poštovanje valja iskazivati svecima kao Kristovim prijateljima, kao Božjoj djeci i baštinicima, prema riječima teologa i evanđelista Ivana: *Onima koji ga primiše podade moć da postanu djeca Božja* (Iv 1, 12). *Dakle, nisu više robovi, nego djeca, oni su i baštinici* (usp. Gal 4, 7). *Baštinici Božji, a subaštinici Kristovi* (Rim 8, 17). I Gospodin u svetim Evanđeljima apostolima kaže: *Vi ste prijatelji moji* (Iv 15, 14). I: *Više vas ne zovem slugama, jer sluga ne zna što radi njegov gospodar* (isto, 15). Stoga, ako se njega zove Kraljem kraljeva, Gospodarom gospodara, Bogom bogova, Stvoriteljem i iznad svega uzvišenim Gospodinom, neizbježno slijedi da su i sveci bogovi, gospodari i kraljevi. Njihov je Bog Bog koji jest i zove se Gospodin i Kralj. *Doista, ja sam*, reče Mojsiju, *Bog Abrahamov, Bog Izakov, Bog Jakovljevi* (Izl 3, 6). Nije li Bog Mojsija faraonu učinio poput nekog boga? Osim toga zovem ih bogovima, kraljevima i gospodarima, ne po naravi, nego zbog toga što vladaju svojim strastima i ukrotivši ih, očuvahu nepromijenjenu sličnost božanskoj slici, prema kojoj bijahu stvoreni (konačno, kraljem se naziva i slika koja ga prikazuje), kao i jer su se slobodnom voljom sjedinili s Bogom, i ugostivši ga u svome srcu, po milosti su postali ono što je on po svojoj naravi. Što nas, dakle, potiče na čašćenje onih koji su sluge, prijatelji i djeca Božja? Uistinu, čast koju se

iskazuje najboljim slugama dokaz je privrženosti zajedničkom gospodararu.

Oni postadoše spremna i očišćena Božja boravišta, jer Gospodin kaže: *Među njima ću se nastaniti i s njima ću hoditi i bit ću njihov Bog* (Lev 26, 12). I još čitamo u Svetom pismu: *Duše su pravednika u ruci Božjoj, i smrt ih neće dotaknuti* (Mudr 3, 1). Naime, smrt svetaca više je san nego smrt. U ovom su se svijetu mučili, a u vječnosti će živjeti (usp. Ps 18, 9-10). I: *Dragocjena je u očima Gospodnjim smrt svetaca njegovih* (Ps 116, 15). Ima li išta dragocjenije od toga biti u Božjim rukama? Uistinu, Bog je život i svjetlost. Dakle, i oni koji su u Božjim rukama jesu u životu i u svjetlosti.

Nadalje, da je Bog Duhom boravio u njihovim tijelima potvrđuje i Apostol: *Ne znate li? Hram ste Božji, i duh Božji prebiva u vama. Ako tko upropašćuje hram Božji, upropastit će njega Bog* (1Kor 3, 16-17). Zašto onda ne bi trebalo iskazivati čast hramovima, koje Bog oživljuje, i njegovim živim tabernakulima? Dok su živjeli, oni s pouzdanjem bijahu uz Boga...

Ne ide svece ubrajati među mrtve. Oni su zaštitnici čitavoga ljudskog roda. Prema zakonu tko god bi dotaknuo mrtvac, smatran je nečistim. Ali svece se ne smije ubrajati među mrtve. Naime, otkad je onaj koji je sam život i tvorac života bio ubrojen među mrtve, nipošto ne zovemo mrtvima one koji su usnuli s nadom uskrsnuća i s vjerom u njega. Doista, kako bi neki mrtvac mogao činiti čudesa? Kako se onda po njima izgone demoni, pobjeđuju bolesti, iscjeljuju bolesnici, slijepcima vraća vid, gubavci čiste, napasti i nevolje raspršuju, svaki savršen dar po njima silazi od Oca svjetlosti onima koji čvrstom vjerom mole? Što ne bi učinio da nađeš zaštitnika koji bi te predstavio nekom ovosvjetovnom kralju i koji bi se pred njim za te zauzimao? Ne moramo li stoga častiti one koji su zaštitnici čitavoga ljudskog roda i koji pred Bogom za nas mole? Nedvojbeno, valja ih častiti i to tako da se u njihovu čast Bogu podižu hramovi, daju milodari, da se slavi njihov spomen i u njemu nalazi duhovnu radost: u svakom slučaju, onu radost što je uživaju oni koji nas pozivaju, dok ih nastojimo umilostiviti, nipošto ih uvrijediti, niti ozlojediti. Zapravo, Boga se slavi onim čime se veseli i njegove sluge. I istim onim čime se vrijeđa Boga, vrijeđa se i [njegove] vojnike. Stoga psalmima, himnima, pjesmama duhovnim te skrušenošću i milosrđem prema siromasima, čime se poglavito časti Boga, mi vjernici moramo štovati svece. Njima u čast podižemo kipove da

budu vidljivi: štoviše, nasljeđujući njihove kreposti, pokušavamo postati njihovi kipovi i njihove žive slike.

Častimo Bogorodicu kao pravu Majku Božju; proroka Ivana, kao preteču i krstitelja, apostola i mučenika, jer Gospodin reče: *između rođenih od žene, ne usta veći od Ivana Krstitelja* (Mt 11, 11): doista, on je prvi navijestio Kraljevstvo. Častimo i apostole, kao Gospodinovu braću, koji ga svojim očima gledahu i u njegovim ga patnjama podupirahu, *jer koje [Otac] predviđje, te i predodredi da budu suobličeni slici Sina njegova* (Rim 8, 29); neke... u Crkvi postavi prvo za apostole, druge za proroke, treće za pastire i učitelje (1Kor 12, 28). Častimo i mučenike izabrane iz svih staleža, kao Kristove vojnike koji su ispili njegov kalež i bili kršteni krstom životvorne smrti, kao sudrugovi njegove muke i slave (njihov je preteča i prvomučenik Stjepan); isto tako častimo i naše svete oce i monahe koje je Bog nadaahnuo, koji su podnijeli duže i tegotnije mučeništvo savjesti; *potucali su se u ovčijim i kozjim runima, u oskudici, potlačeni, zlostavljani, vrludali po pustinjama, gorama, pećinama i pukotinama zemaljskim – svijet ih ne bijaše dostojan!* (Heb 11, 37-38). Naposljetku častimo one koji su živjeli prije vremena Milosti, proroke, patrijarhe, pravednike koji navijestiše Kristov dolazak. Razmatrajući način života sviju njih, nasljeđujemo njihovu vjeru, ljubav, nadu, gorljivost, život podnošenja patnjâ, strpljivost sve do mučeništva, da bismo i mi sami postali sudrugovi i dionici iste slave.

(Ivan Damaščanski, *De fide orthod.*, 4, 15).

2. “GOVOR NA GORI”

On progovori i stane ih [učenike] naučavati (Mt 5, 2).

Želi li se spoznati što znači [imenica] brdo, ispravno se razabire da ono izražava najvažnije zapovijedi glede pravednosti, jer one drugotne već bijahu dane Židovima.

Ipak, Bog jedini po svojim je svetim prorocima i svojim slugama, prema vremenima, na uređen način davao manje važne zapovijedi svome narodu, kojem je još bio potreban strah da ga drži ujedinjena, a kako je dolikovalo, one važnije narodu daje po svome Sinu da ljubavlju bude oslobođen.

Budući da se, s druge strane, manjima daju zapovijedi manje važnosti, a većima one važnije, ove daje samo Onaj koji drži prikladnim za svoje vrijeme pružiti lijek ljudskome rodu.

Ne treba čuditi to što je važnije zapovijedi za kraljevstvo nebesko i manje za ovozemaljsko kraljevstvo dao jedan te isti Bog, koji stvori nebo i zemlju.

O ovoj, dakle, većoj pravednosti rečeno je po proroku: *Pravednost je tvoja ko Božji vrhunci* (Ps 36, 7); a to dobro označava ono što na gori naučava jedincati Učitelj, jedini sposoban poučiti nas tako velikim istinama.

On poučava sjedeći, jer to dolikuje učiteljevu dostojanstvu.

I pristupaju mu njegovi učenici, oni koji su duhom bili pripravnici ispuniti zapovijedi, da bi slušanjem njegovih riječi pa i tjelesno bili što bliži.

On progovori i stane ih naučavati (Mt 5, 2).

Ovaj način izražavanja: progovori (otvori svoja usta), možda istodobno znači da će njegov govor biti poprilično dug, samo da se to ne misli na isključivo sada, jer rečeno je da je usta otvorio Onaj koji je u Starom zakonu otvarao usta proroka. Što, dakle, veli? *Blago siromasima, duhom: njihovo je kraljevstvo nebesko* (Mt 5, 3).

Čitamo što je napisano o žudnji za zemaljskim dobrima: *Sve je ispraznost i tlapnja duha* (Sir 1, 14); s druge strane i tlapnja duha označava drskost i oholost. Općenito se kaže da su i oholice veliki umovi, i to s pravom, budući da se duhom naziva i vjetar, za koji je pisano: *Oganj, gràd, snijeg i led su olujni vihor* (Ps 148, 8).

A tko ne zna da se ohole drznike naziva napuhancima?

Otuda i ona Apostolova izreka: *Znanje nadima, a ljubav izgrađuje* (1Kor 8, 1). Zato se s pravom pod siromasima duhom ovdje misli na krotke i bogobojazne, tj. na one koji nisu hvastava duha.

Uostalom nije dolikovalo od drugud započeti [govor] blaženstva, budući da ono dovodi do najviše mudrosti.

Strah Gospodnji, naprotiv, početak je mudrosti, i tome suprotno, pisano je, *počelo svakog grijeha jest oholost* (Sir 1, 9).

Neka, dakle, oholi žude i ljube zemaljska kraljevstva.

Blaženi, naprotiv, siromasi u duhu, jer njihovo je kraljevstvo nebesko (Mt 5, 3).

Blago krotkima: oni će baštiniti zemlju (Mt 5, 5), onu zemlju, držim, o kojoj se govori u psalmima: *Ti si mi utočište, ti si dio moj u zemlji živih* (Ps 142, 6). Naime, znači i određenu čvrstoću i postojanost vječne baštine, gdje duša zbog dobra čuvstva počiva kao u svojoj domovini, poput tijela na zemlji, i tamo se nasićuje njoj primjerenom hranom, kao što se i tijelo na zemlji hrani.

Samo je blaženstvo počinak i život svetih.

S druge strane, krotki su oni koji popuštaju pred uvredama i ne znaju se zlu suprotstaviti, nego ga nadvladavaju dobrom

Neka svadljivaca i neka se silnici bore za vremenita i zemaljska dobra, ali: *Blaženi krotki, jer će baštiniti zemlju s koje ne mogu biti prognani.*

Blago ožalošćenima: oni će se utješiti (Mt 5, 4).

Tugovanje je žalost zbog gubitka svojih milih.

Naprotiv, upravljani prema Bogu gube ono što su kao nešto drago na ovom svijetu većma voljeli; doista, ne vesele se ovome čemu su se prije radovali i dok je u njima privrženosti vječnim dobrima, ojađeni su ne malom žalošću.

Utješit će ih, dakle, Duh Sveti koji se *par excellence* zove upravo Paraklet, tj. Tješitelj, da bi dok gube vremenito veselje, uživali u vječnoj radosti.

Blago gladnima i žednima pravednosti: oni će se nasititi (Mt 5, 6).

Već zove ove gladne i žedne, prave i istinske čestite osobe. Oni će se, dakle, nasititi onom hranom za koju sam Gospodin veli: *Jelo je moje vršiti volju moga Oca (Iv 4, 34)*, jer je ona pravednost i ona ista voda koju tko god bude pio, kako sam on reče, *postat će u njemu izvorom vode koja struju u život vječni (Iv 4, 14)*.

Blago milosrdnima: oni će zadobiti milosrđe (Mt 5, 7).

Kaže blago onima koji u pomoć pritječu potrebitima, jer će primiti toliku nagradu, da će biti oslobođeni od svojih potreba.

Blago čistima srcem: oni će Boga gledati (Mt 5, 8).

Kako su, dakle, glupi oni koji Boga traže ovim tjelesnim očima, dok vide srcem, kako je drugdje pisano: *Tražite ga u jednostavnosti srca (Mudr 1, 1)*.

Naime, čisto srce je jednostavno srce. Na isti način ovo se svjetlo ne može vidjeti osim čistim očima, pa se tako Boga ne može vidjeti, ako nije bistro ono čime se gleda.

Blago mirotvorcima: oni će se sinovima Božjim zvati (Mt 5, 9).

U miru je savršenstvo u kojem nema protivština; stoga, sinovi Božji su mirotvorci, jer ništa se Bogu ne opire i, bez dvojbe, moraju biti nalik Ocu.

S druge strane, mirotvorci su u samima sebi svi koji uravnotežuju kretnje vlastita duha i podvrgavaju ga razumu, to znači umnosti i duši, a podvrgavajući i kroteći tjelesne zle želje, postaju Božje kraljevstvo, u kojem je sve toliko uređeno, da se ono što je u čovjeku važno i odlično podvrgava ostalome protivnome u nama, što nam je zajedničko sa životinjama, a

ono što je u čovjeku odličnije, tj. umnost i razum podvrgavaju se onome najizvršnijem, tj. samoj istini, jedinorođenom Božjem Sinu.

Naime, ne može se zapovijedati onome nižemu, ako se sam ne podvrgne onome višemu.

A to je mir koji je na zemlji udijeljen ljudima dobre volje, to je život postojana mudraca koji je postigao savršenstvo.

Iz toga osobitog veoma mirna i uređena kraljevstva bijaše izbačen knez ovoga svijeta, koji gospodari nad izopačenim i neumjerenim ljudima.

S ovim utemeljenim i čvrstim mirom, kakvim god progonstvom izvana bjesnio onaj koji je iz njega bio izagnan, u nutrini će rasti slava koja je po Božju, ne uznemirujući išta u tom zdanju, nego se njegovim umijećima onima koji ih nemaju u nutrini stvara tolika čvrstoća.

Stoga slijedi: *Blago progonjenima zbog pravednosti: njihovo je kraljevstvo nebesko* (Mt 5, 10).

Uostalom, ovih je blaženstava osam.

Zašto na ovaj broj valja obratiti pozornost.

Zapravo, blaženstvo započinje poniznošću: *Blago siromasima duhom...* (Mt 5, 3), što znači ne oholima, jer se [njihova] duša podvrgava božanskoj volji, u strahu da se nakon ovoga života ne upravi prema kaznama pa i u slučaju da je u ovom životu [duša] možda izgledala blažena.

Dakle, spoznajе Sveto pismo, prema kojem je potrebno da se ona pokaže krotkom zbog svoga religioznog čuvstva, da se ne usudi prekoravati ono što neupućenima izgleda proturječno i postane nepoučljiva predajući se tvrdoglavim raspravama.

Dakle, već počinje shvaćati kakvim ovosvjetovnim vezama biva zadržavana putem navika čulâ i grijehâ.

Stoga, na ovom trećem stupnju na kojem je spoznaja valja žaliti zbog gubitka najvećeg dobra, jer je povezano s posljednjim stvarima.

Nadalje, na četvrtom stupnju je muka u koju se silovito upada, da se pogubnom slašću navezani duh otrgne od tih stvari.

Ovdje, dakle, gladije i žeđa za pravednošću i krajnje potrebnom jakošću, jer se ne ostavlja bez boli ono što se primami s užitkom.

Zatim, petim se stupnjem onima koji ustraju u naporu savjetuje da bježe, jer bez pomoći najvišeg Bića nitko nije

dorastao da se sam oslobodi tolikih zapletenosti u bijedu.

Doista, to je pravi savjet, da onaj koji želi pomoć nekoga jačega, sam pomogne slabijemu s kojim je i on sam jači.

Stoga: *Blago milosrdnima: oni će zadobiti milosrđe* (Mt 5, 7).

Šestim se stupnjem traži čistoća srca s ispravnom savješću i dobrim djelima, da bi se motrilo ono najviše dobro, koje se može vidjeti samo čistim i nepomućenim umom.

Kao posljednja je sama sedma mudrost, tj. motrenje istine koja mirotvorca čini cjelovitim čovjekom i po kojoj zadobiva sličnost s Bogom, koji se ovako izražava: *Blaženi mirotvorci, jer će se sinovima Božjim zvati* (Mt 5, 9).

Osmo se [blaženstvo] takoreći vraća prvome, jer pokazuje savršeno i profinjeno dobro i potvrđuje ga.

Stoga se u prvom i u osmom spominje Kraljevstvo nebesko: *Blago siromasima duhom, njihovo je Kraljevstvo nebesko i: Blago progonjenima zbog pravednosti, njihovo je Kraljevstvo nebesko* (Mt 5, 3. 10): kad se već kaže: *Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolja? Tjeskoba? Progonstvo? Glad? Golotinja? Pogibao? Mač?* (Rim 8, 35).

Sedam je, dakle, onih koji čine savršenim; osmo, zapravo, izričito i jasno pokazuje ono što je savršeno.

(Augustin, *De sermone Christi in monte*, 1, 2-10)

I. NEDJELJA DOŠAŠĆA

Čitanja: Iz 2, 1-5

Rim 13, 11-14

Mt 24, 37-44

1. NEIZVJESNOST GLEDE SVRŠETKA I POTICAJ NA BUDNOST

Kada antikrist dođe, zlotvori i oni koji se ne nadaju spasenju još će se više predati svojim sramotnim nasladama. Uslijedit će orgije, pjevanje, razuzdani plesovi i pijanstva. Eto zašto navodi onaj primjer koji izvrsno odgovara tome stanju: kad je Noa gradio korablju, ljudi ne vjerovahu u potop, i premda je izložena pogledu svijuju korablja nagoviještala nesreće koje su se trebale dogoditi, unatoč tome svi se bijahu predali nasladama kao da se

nije spremalo ništa strašno. Na isti način, pojavkom antikrista uslijedit će konac s njegovim kaznama i nepodnosivim mukama. Pa ipak, opijeni svojom zloćom ljudi se uopće neće prestrašiti onim što se bude događalo. Eto zašto Pavao tvrdi da, kao što neka trudnica iznenada dobije porođajne trudove, isto će se tako dogoditi ona strahovita i nepopravljiva zla...

A ovo znajte: kad bi domaćin znao u koje doba noći kradljivac dolazi, zacijelo bi bdio i ne bi dopustio da mu kuća bude opljačkana. Zato i vi budite pripravní, jer u čas kad i ne mislite, Sin čovječji dolazi (Mt 24, 43-44). Taj dan ne objavljuje, da budu budni i uvijek spremni, i tvrdi da će doći u onaj čas kad se najmanje nada, da uvijek budu pripravní na boj i trajno predani kreposti. U konačnici njegove riječi znače ovo: kad bi ljudi znali trenutak svoje smrti, velikim bi se zalaganjem i svakovrsnom brigom pripravili za taj čas.

No, da ne ograniči njihov žar za taj dan, ne objavljuje ni dan sveopćeg suda, ni dan posebnog suda želeći da neprestance budu u iščekivanju i uvijek gorljivi: eto razloga zbog kojeg ostavlja nesigurnim konac svakog čovjeka... Osim toga čini mi se da želi potresti i zbuniti lijenčine koji za svoju dušu ne pokazuju onakvo zalaganje kakvo naprotiv pokazuju oni koji se za svoje blago boje nasrtaja lopova. Kad pretpostavljaju da bi lopovi mogli doći, ti bdiju da bi spriječili otuđenje bilo čega iz kuće. Vi naprotiv, – kao da Krist veli – iako znate da vaš Gospodin sigurno dolazi, ne bdijete i niste spremni, kako biste izbjegli da vas se iz ovog svijeta odvede nepripravne. Stoga, taj će dan doći na propast onima koji spavaju. Naime, kad bi gospodar znao trenutak krađe, spriječio bi je; isto tako i vi, kad biste bili pripravní, izbjegli biste da vas se iznenadi.

(Ivan Zlatousti, *In Matth. 77, 2 sl.*)

2. BITI SPREMAN ZA SUSRET S GOSPODINOM

Pripravi se, Izraele, da susretneš Boga svoga, jer on dolazi (Am 4, 12).

I vi, braćo, budite pripravní, jer u čas kad i ne mislite, Sin čovječji dolazi (Lk 12, 40).

Ništa nije sigurnije od toga da on dolazi, a ništa neizvjesnije od toga kad će doći. Naime, tako je oskudna naša moć spoznavanja vremena ili trenutaka koje je Otac pridržao svojoj odluci (usp. Dj 1, 7) da ni anđelima koji mu služe nije dano znati ni dana ni

časa (usp. Mt 24, 36). Posve je sigurno da i naš posljednji dan dolazi; ali kada, gdje i kako će nas zateći, to je posve neizvjesno; kao što je rečeno prije nas, znamo samo ovo: za starije on je na vratima, dok za mlađe vreba u potaji. Pa neka barem za sebe bdiju oni koji vide da je smrt pripravna nastupiti, štoviše koji vide da već nastupa. Ta zar nije djelomice već nastupila kad su neki dijelovi tijela već obamrli? Pa ipak je kod mnogih polumrtvih još vidljiva živa požuda svijeta; udovi se hlade, a pohlepa raspaljuje: život skončava, a žudnje se nastavljaju. Vidimo kako čak i nama kojima kao da dob i zdravlje obećavaju duži životni put, što se smrt na obzoru manje ocrtava, tim više je se, ako smo razboriti, treba čuvati. Neka nam se ne dogodi da nas neoprezne i nepripravne taj dan poput kradljivca usred noći (usp. 1Sol 5, 2) iznenada zaskoči. Budući da vreba u potaji, tim više ga se treba bojati što ga se manje vidi i što se od njega teže očuvati. Zbog toga jedina je sigurnost nikad ne biti siguran; jer ne buduć na oprezu, strah tjera da budemo uvijek spremni, kako bi sigurnost zauzela mjesto straha i ne strah mjesto sigurnosti...

Kako je krasno, braćo, i kakvo je blaženstvo ne samo biti siguran pred smrću, nego isto tako trijumfirati u slavi zbog svjedočanstva savjesti; ... radosno otvoriti Sudcu koji dolazi i na vrata kuca. Tada će se doista, ajme, vidjeti ljudi kako poput mene dršću od straha; tražiti odlaganje i ne dobiti ga; htjeti pokajničkim suzama za savjest kupiti ulja i nemati vremena; htjeti izbjeći one sablasne zloduhe i to ne moći; htjeti se skriti u tijelu pred srdžbom koja grmi, i biti prisiljen izaći iz njega. Izdahnut će, *“ispustit će duh svoj”* i grješnik *“će se vratiti u zemlju”* iz koje je i došao: *“U dan onaj propast će sve namisli njegov”* (Ps 146, 4). Znam da je ljudskom stanju svojstvena uznemirenost u odlučnom trenutku odlaska; kad se i savršeni ne žele svući, nego svoju odjeću slave obući preko one druge, i oni koji se ne čute grješnicima, budući da se zbog toga ne nalaze opravdanima, prisiljeni su se bojati suda kojemu ne znaju sadržaja. No, bude li mi duša uznemirena zbog svoga stanja, ili zbog nedostatka svetosti, ili zbog straha od suda, pravednik kaže: Ti se, Gospodine, spomeni svoga milosrđa, pošalji svoje milosrđe i svoju istinu, i oslobodi mi dušu od lavića, i ja koji prethodno bijah uznemiren, u miru liježem i odmah zaspem (usp. Ps. 41, 7)...

Stoga, *“pripravi se”* pravi *“Izraele za susret s Gospodinom”*, da mu otvoriš ne samo kad dođe i pokuca, nego da mu dok je još daleko radosno i srca puna veselja pohrliš ususret, te s

pouzdanjem za dan suda svom dušom moli da dođe njegovo kraljevstvo. Ako, dakle, u taj čas želiš biti zatečen pripravan, “*prosudi samog sebe prije nego sudiš*” (Sir 18, 20) prema Mudračevu savjetu; budi spreman izvršiti svako dobro djelo i ništa manje spreman podnijeti svako zlo...

Ti, dakle, “*priteci mi u pomoć*” (Ps 58, 5-6) da ti dođem ususret; jer ja se ne mogu uzdignuti na tvoju visinu, ako ti prigibajući se “*nad djelom ruku svojih meni ne pružiš desnicu*” (Job 14, 15). “*Dođi mi u pomoć i pogledaj ne idem li putem pogubnim*” (Ps 58, 5-6; 139, 24); pa ako u meni nađeš “*poguban put nepravde*” za koji ne znam, “*ukloni ga*” i smiluj se meni, svojim zakonom povedi me putem vječnim (usp. Ps 139, 24), tj. Kristom, koji je put kojim se kroči i vječnost u koju se stiže, neokaljani put i blaženo boravište.

(Gverik d'Igny, *III serm.* 1-2)

II. NEDJELJA DOŠAŠĆA

Čitanja: Iz 11, 1-10

Rim 15, 4-9

Mt 3, 1-12

1. KRSTITELJEV LIK

Onih dana dođe Ivan propovijedati u Judejsku pustinju, govoreći: “*Obratite se, jer blizu je kraljevstvo nebesko*”, itd. U Ivanovu slučaju valja razmotriti mjesto, propovijedanje, odjeću, hranu, i to da se podsjetimo kako istina događaja nije pomućena, ako se iza ispunjenja događaja nalazi unutarjni smisao. Moglo je za njega koji je propovijedao biti neko doličnije mjesto, ugodnija odjeća i prikladnije jelo, ali iza činjenica nalazi se primjer u kojem je izvršeni čin po sebi određena priprava. Dođe, naime, u Judejsku pustinju, kraj pust s obzirom na nazočnost Božju, a ne na nazočnost naroda, kraj napušten s obzirom na boravak Duha Svetoga, a ne ljudi, tako da je mjesto propovijedanja potvrđivalo napuštenost onih kojima je propovijedanje bilo usmjereno. Budući da je kraljevstvo nebesko blizu, on upravlja i poziv na pokajanje, po kojem se natrag vraća iz grijeha, bježi od zločina i, pošto se zbog njih zacrveni, trudi se odreći poroka

jer on htjede da se pusta Judeja spomene kako je trebala primiti onoga u kojem se nalazi kraljevstvo nebesko, da ubuduće više ne bude prazna, pod uvjetom da se ispovijedanjem pokajanja očisti od negdašnjih poroka.

Odjeća satkana od devine dlake označuje osobiti oblik ovoga proročkog propovijedanja: Kristov se propovjednik odijeva krznom nečistih životinja s kojima smo izjednačeni; sve ono što prethodno u nama bijaše nekorisno ili nečisto, posvećeno je prorokovom odjećom. Opasivanje pojasom djelotvorno je spravljanje za svako dobro djelo, u smislu da smo svoju volju opasali za svaki oblik služenja Kristu. Nadalje, za jelo on izabire skakavce koji svaki put kad vide da se čovjek približava pred njim bježe i odlijeću: to smo mi kad se odalečujemo od svake proročke riječi i od svakog odnosa s prorocima slično se prepuštajući da nas skokovi naših tijela udalje. Neispravnom voljom, neučinkovitim djelima, plačljivim riječima, tuđinskim boravištem mi smo, dakle, ono od čega se sastoji jelo svetaca i nagrada prorokâ, budući da su istodobno izabrali divlji med kako bi od nas poteklo slađe jelo dobiveno ne iz košnica Zakona, nego iz deblâ naših divljih stabala.

Propovijedajući, dakle, u toj odjeći Ivan farizeje i saduceje koji dođoše na krštenje naziva "*leglo gujinje*": potiče ih da donose "*plod dostojan obraćenja*" i da se ne hvastaju kako "*imaju Abrahama za oca*", jer Bog od kamenja može podići djecu Abrahamovu. Zapravo, ne traži se tjelesno potomstvo, nego baština vjere. Stoga se dostojanstvo podrijetla sastoji u uzornosti djelâ, a slava roda očuvana je nasljedovanjem vjere. Đavao je nevjeran, a Abraham vjeran; naime, jedan je svoje vjerolomstvo očitovao prigodom čovjekova prijestupa, drugi je pak po vjeri opravdan. Dakle, navike i način života jednoga, odnosno drugoga stječu se bliskom srodnošću po kojoj su oni koji vjeruju Abrahamovo potomstvo po vjeri, a koji ne vjeruju, po nevjeri su preobraženi u đavlov porod; budući da su farizeji nazvani gujinjim leglom i bi im zabranjeno hvastati se kako imaju sveta oca, kad od stijena i kamenja ustaju Abrahamova djeca i ona su pozvana donositi plodove dostojne obraćenja, tako da oni kojima prije otac bijaše đavao, po vjeri ponovno postaju djeca Abrahamova s onima koji budu nastali od kamenja. Sjekira položena na korijen stabala svjedoči pravo ovlasti prisutne u Kristu, jer ona označava da se rušenjem i paljenjem neplodnih stabala u ognju nakon suda pripravlja propast beskorisne nevjere. I uz opravdanje da je djelo zakona već bilo beskorisno za spasenje te

da se on predstavio kao glasnik onima koji su se trebali krstiti na obraćenje, naime, dužnost se proroka sastojala u uklanjanju grijeha, dok je upravo na Krista spadalo spasiti vjernike, Ivan kaže da on krsti na obraćenje, ali da će doći jedan jači od njega, čiju obuću on nije dostojan nositi, prepuštajući apostolima slavu raznošenja propovijedanja, jer je njima bilo pridržano da svojim ljupkim nogama navješćuju Božji mir. Dakle, ukazuje na čas našeg spasenja i našeg suda kad za Gospodina veli: “*On će vas krstiti Duhom Svetim i ognjem*” – budući da krštenima Duhom Svetim preostaje da ih sažee plamen suda – “*u ruci mu vijača, pročistit će svoje gumno i skupiti svoje žito u žitnicu, a pljevu spaliti ognjem neugasivim*”. Vijanje se sastoji u odvajanju onoga što je plodno od neplodnoga. Vijača u Gospodnjoj ruci označuje presudu njegove moći koja ognjem suda pročišćava žito, tj. dozrele plodove vjernika, koje valja pohraniti u žitnice; dok s druge strane pljevu, tj. ispraznost beskorisnih i neplodnih ljudi, predaje ognju suda.

(Hilarije iz Poitiersa, *In Matth. 2, 2-4*)

2. MOLITVA MORA BITI POVEZANA S DJELIMA

Nadalje, oni koji mole neka se pred Bogom ne pojavljuju s golim molitvama koje nisu popraćene plodovima. Nedjelotvorna je molitva Bogu, ako je neplodna. Kao što se svako stablo koje ne daje nikakva ploda siječe i baca u vatru (usp. Mt 3, 10), isto tako molitva bez ploda, budući da nije plodna djelima, ne može umilostiviti Boga. Sâmo božansko Pismo veli: “*Dobra je molitva s postom, s milostinjom i s pravednošću*” (Tob 12, 8).

Evo, onaj koji će na dan suda svakome dati nagradu za njegova djela i milostinju, danas dobrodušno sluša onoga koji na molitvu dolazi s djelima.

(Ciprijan iz Kartage, *De orat. dom. 32*)

III. NEDJELJA DOŠAŠĆA
Čitanja: Iz 35, 1-6a. 8a.10
Jak 5, 7-10
Mt 11, 2-11

1. IVANOVI UČENICI

Već je svima očito da su pretečini učenici prema Isusu gajili nekakav jal i da su prema njemu uvijek iskazivali zavist. Takvo se njihovo držanje očitovalo već kad svome učitelju rekoše: Onaj koji bijaše s tobom s one strane Jordana, za koga si ti svjedočio, eno ga krsti i svi hrle k njemu (usp. Iv 3, 26). Štoviše, u drugoj se prilici zbila rasprava između Ivanovih učenika i Židova glede očišćenja pa Ivanovi učenici pristupiše Isusu pitajući ga: Zašto mi i Židovi često postimo, a tvoji učenici uopće ne poste? (usp. Mt 9, 14).

Oni, naime, još nisu znali tko je Krist i držahu da je on običan čovjek, dok su Ivana silno cijenili i smatrali da je veći od obična čovjeka: stoga su teška srca podnosili da, prema riječima što ih je izgovorio sam Ivan, Isusova slava raste na užtrb slave njihova učitelja. I ta im je zavist priječila da pristupe i vjeruju Isusu: zavist bijaše poput zida koji im je zaprječivao put do Spasitelja. Dok Ivan bijaše s njima, često ih je poticao i opominjao, ali bez velika uspjeha. Kad je naposljetku Ivan u tamnici shvatio da mu je smrt blizu, uložio je najveći napor kako bi svoje učenike uvjerio da se ostave svake zavisti prema Isusu i da u njemu prepoznaju Spasitelja. Boji se ostaviti im ikakav razlog za zavaravanje pa da zauvijek ostanu odijeljeni od Krista. Zapravo, pravi cilj čitavoga njegova propovijedanja od početka bijaše sve svoje učenike privesti Spasitelju. Ali kako se oni nisu dali uvjeriti, sada neposredno pred svoju smrt čini ovaj posljednji, učinkovitiji pokušaj. Da je svojim učenicima rekao da odu Isusu jer on bijaše veći od njega, privrženost koju su gajili prema svome učitelju spriječila bi ih poslušati takvu zapovijed. Njegov bi poticaj shvatili kao posljednicu njegove poniznosti što bi ih, umjesto da ga napuste, nagnalo da svoju naklonost prema njemu udvostruče. Ništa više ne bi postigao ni da je šutio. Što onda odlučuje učiniti? Ne preostaje mu drugo nego nastojati da se oni osobno uvjere u čudesa što ih je Isus činio te se vrate i o njima ga izvijeste. Ne potiče ih onda i ne šalje Isusu sve:

odabire dvojicu koje smatra najsklonijima vjerovanju, tako da njihova pitanja ne izražavaju predrasudu i sumnju, i da iz onoga što budu vidjeli shvate koja je razlika između njega i Krista. Pođite – veli dvojici učenika – i pitajte Isusa: “*Jesi li ti Onaj koji ima doći, ili drugoga da čekamo?*” (Mt 11, 3). Krist koji odmah razabire pravi razlog zbog kojega je Ivan poslao ovo izaslanstvo, na pitanje dvojice ne odgovara izravno: - Da, ja sam, - premda bi bilo logično da je tako postupio. On zna da bi ih takva izravna tvrdnja u njihovu poštovanju koje su gajili prema Ivanu povrijedila, pa stoga dvojici učenika radije prepušta da iz samih čudesa što ih je njima naočigled činio spoznaju tko je on. Naime, evanđelje pripovijeda kako je po dolasku Ivanovih učenika Isus ozdravio mnoge bolesnike. Kakav bi drugi zaključak Ivanovi glasnici mogli izvući iz ovoga njegova neizravnog odgovora na njihovo pitanje? Spasitelj se tako ponaša jer predobro zna da je svjedočanstvo djela mnogo vjerodostojnije i manje sumnjivo od svjedočanstva riječima. Ukratko, budući da je Bog i da dobro poznaje razloge zbog kojih mu je Ivan svoje učenike poslao, Isus Krist ozdravlja slijepce, hrome i druge bolesnike, ne da Ivanu pokaže svoju stvarnu narav – zašto bi je trebao pokazivati Ivanu koji je već vjerovao i bio mu odan? – nego samo da pouči pretečine sljedbenike koji su još bili u dvojbi. Stoga, pošto je ozdravio mnoge bolesnike, reče im: “*Pođite i javite Ivanu što ste čuli i vidjeli: Slijepi progledaju, hromi hode, gubavi se čiste, gluhi čuju, mrtvi ustaju, siromasima se navješćuje Evanđelje. I blago onom tko se ne sablazni nada mnom*” (Mt 11, 4-6). Ovim riječima jasno pokazuje da je poznao njihove potajne misli.

(Ivan Zlatousti, *In Matth.* 36, 1-2)

2. POHVALA PRETEČI

Počujmo što [Isus] kaže o Ivanu, nakon što su se njegovi učenici udaljili: “*Što ste izišli u pustinju gledati? Trsku koju vjetar ljulja?*” (Mt 11, 7). Tako govoreći zacijelo je kanio to nijekati, a ne potvrditi. Naime, trska se i na najlaganijem povjetarcu savija na drugu stranu. A što se naznačuje trskom, ako ne tjelesni duh, koji se čim bude dotaknut hvalom ili prijekorom odmah prigiba na ovu ili na onu stranu? Doista, ako iz usta ljudi puše vjetar pohvala, raduje se, ispunja ohološću i sav se topi od miline. No, ako odtamo odakle je dolazio vjetar pohvale puše vjetar prijekora, odmah se savija na drugu stranu raspaljujući se srdžbom. Ipak,

Ivan ne bijaše trska njihana vjetrom, jer se nije dao milovati naklonošću niti ga je prijekor uznemiravao, s koje god strane dolazio. Blagostanje ga nije činilo oholim niti su ga protivštine mogle skršiti. Stoga Ivan ne bijaše trska koju vjetar ljulja, budući da ga nikakva ljudska nedaća nije uspijevala pokrenuti iz njegove postojanosti. Zato naučimo, predraga braćo, ne biti poput trske koju vjetar ljulja, osnažimo svoj duh posred puhanja jezika i neka stanje duha ostane nesavitljivo. Nikakav prijekor neka nas ne potakne na srdžbu, nikakva naklonost neka nas ne prikloni besplodnoj slabosti. Neka nas blagostanje ne uzoholi, protivštine neka nas ne smute, tako da se ukorijenjeni u čvrstoj vjeri ne damo pokolebati promjenjivošću prolaznih stvari.

Ovako nastavlja [Isus] o Ivanu: “Što ste izišli vidjeti? Čovjeka u mekušasto odjevena? Eno, oni što se mekušasto nose, po kraljevskim su dvorima”(Mt 11, 8). Naime, Ivana opisuju odjevena tkanjem od devine dlake. A što znači ovo: “Eno, oni što se mekušasto nose, po kraljevskim su dvorima”, ako li ne otvoreno govorenje da oni koji izbjegavaju podnošenje nevoljâ iz ljubavi prema Bogu i predani su samo izvanjskim stvarima, vojuju ne za nebesko, nego za zemaljsko kraljevstvo? Neka, dakle, nitko ne misli kako u raskoši i u brizi za odjeću nema nikakva grijeha, jer kad ga ne bi bilo, Gospodin uopće ne bi hvalio Ivana zbog grubosti njegova ruha...

A već je Salamon rekao: “Besjede su mudrih ljudi kao ostani i kao pobodeni kolci” (Prop 12, 11). Kolcima i ostanima uspoređene su riječi mudraca, jer one grijeha zlotvora ne znaju milovati, nego ih budu.

“Što ste izišli u pustinju vidjeti? Proroka? Da, kažem vam, i više nego proroka” (Mt 11, 9). Doista, prorokova je zadaća buduće pretkazati, a ne i pokazati. Ivan je više od proroka, jer je pokazajući označio onoga o kome je u ulozi preteče prorokovao. Ali budući da [Ivan] nije trska koju vjetar ljulja, budući da nije mekušasto odjeven, budući da naziv proroka nije dovoljan da iskaže njegovu veličinu, poslušajmo onda kako ga se može dostojno zvati. Nastavlja [Evandjelje]: “On je onaj o kome je pisano: Evo, ja šaljem glasnika svoga pred licem tvojim, da pripravi put pred tobom” (Mt 11, 10). Ono što se na grčkom izražava riječju anđeo, u prijevodu znači glasnik, vjesnik. S pravom se, dakle, anđelom naziva onoga koji je poslan navijestiti najvišeg Sudca: da se imenom iskaže dostojanstvo djelovanja koje vrši. Ime je, dakako, uzvišeno, ali ni život za njim ništa ne zaostaje.

(Grgur Veliki, *Hom.* 6, 2-5).

IV. NEDJELJA DOŠAŠĆA

Čitanja: Iz 7, 10-14

Rim 1, 1-7

Mt 1, 18-24

1. NOVA EVA

Doista, Marija porodi bez čovjekova sudjelovanja. Kao što je na početku Eva rođena od Adama bez tjelesnog sjedinjenja, isto se dogodilo Josipu i Mariji Djevici, njegovoj zaručnici. Eva na svijet donije ubojicu Kajina, a Marija Životvorca. Ona na svijetu donije onoga koji proli krv svoga brata (usp. Post 4, 1-16), a ova onoga čiju su krv prolila njegova braća. Ona je vidjela onoga koga se bojala i pred njim bježala zbog prokletstva zemlje (usp. Post 4, 10-14); ova pak onoga koji je preuzevši ga na se, prokletstvo pribio na križ (usp. Kol 2, 14). Djevičino nas začće poučava da onaj koji je, dajući da izađe od djevičanske zemlje, Adama doveo na svijet bez tjelesna sjedinjenja, također je bez tjelesna sjedinjenja u Djevičinu krilu oblikovao i drugog Adama. Prvog je Adama u krilo njegove majke vratio ovaj drugi Adam, koji se tamo nije vratio, onaj koji u krilu svoje majke bijaše pokopan, iz nje je izveden.

Marija je pokušavala Josipa uvjeriti da je njezino začće djelo Duha, ali on nije vjerovao, jer je ono tako neobično. Vidjevši u njoj vedrinu, unatoč njezinoj trudnoći, on “*pravedan, ne htjede je izvirgnuti sramoti*” (Mt 1, 19); ali nije prvenstveno zbog toga bio spreman prihvatiti je kao muž, s obzirom da je mislio kako je općila s nekim drugim. Stoga “u svojoj pravednosti” odluči ne uzeti je, kao ni oklevetati je. Gle, “*anđeo mu se Gospodnji ukaza u snu i reče mu: Josipe, sine Davidov*” (Mt 1, 20). Zadivljujuće je da i njega zove “Davidovim sinom”!, podsjećajući ga na prvaka njegovih predaka Davida, kojemu Bog bijaše obećao da će “*potomka njegove utrobe*” (Ps 132, 11) podignuti kao Mesiju po tijelu. “*Ne boj se uzeti k sebi Mariju, ženu svoju. Jer što je u njoj začeto, doista je od Duha Svetoga*” (Mt 1, 20). Pa ako sumnjaš u Djevičino začće bez tjelesna sjedinjenja, počuj Izaijine riječi: “*Evo, djevica će začeti*” (Iz 7, 14). I riječi proroka Danijela: “*Kamen se odvali, a da ga ne dodirnu ruka*” (Dn 2, 34). Ne radi se o ovoj drugoj izreci: “*Pogledajte stijenu [iz koje ste isječeni] i jamu duboku [iz koje ste izvađeni]*” (Iz 51, 1). Ovdje se, zapravo, radi o

čovjeku i ženi; tamo je pak rečeno: “A da ga ruka ne dodirnu”. Kao što je prema Evi Adam izvršio ulogu oca i majke, tako je i Marija prema našem Gospodinu.

(Efrem, *Diatessaron*, 2, 2 sl.)

2. SUDJELOVANJE LJUDSKE NARAVI U OTKUPLJENJU

Zbog toga se Božja Riječ, netjelesna, neraspadljiva i netvarna spustila u naše predjele, mada ni prije nije bila daleko, s obzirom da je sjedinjena sa svojim Ocem, nijedan dio svoga stvorenja nikad nije ostavila bez sebe, nego sve ispunja.

Riječ se Božja tako u svojoj dobrostivosti prema nama udostojala doći i nama očitovati. Vidjevši kako razumna bića propadaju i da nad njima vlada raspadljivost smrti; vidjevši da se Božja prijetnja za prijestup po toj propadljivosti uspješno ostvaruje i da bi bilo isprazno da se taj zakon prekrši prije nego bude ispunjen; vidjevši kako bi bilo nedolično da njegova djela propadnu; vidjevši kako se postupno množi prekomjerna ljudska zloća njima samima na štetu te kako postaje nepodnošljiva; vidjevši kako su svi ljudi postali sužnji smrti, Gospodin se smilovao našem rodu i umilostivio se prema našoj slabosti. Htjede iscijeliti našu propadljivost i nije podnosio da smrt nad nama gospodari, samo da njegovo stvorenje ne propadne i da se Očevo djelo oblikovanja čovjeka ne pokaže beskorisnim. Preuze, dakle, tijelo i to tijelo koje se ne razlikuje od našega. On, naime, ne htjede samo “biti u tijelu”, kao što se nije htio samo “pokazati”; inače, da se htio samo pokazati, mogao je to bogojavljenje izvesti u nekom od čovjeka moćnijem biću. Gospodin, naprotiv, preuzima tijelo poput našega i ne zadovoljava se time da ga jednostavno zaodjene, nego to želi izvesti rađanjem od djevice bez grijeha i ljage, koja nije poznavala čovjeka, uzimajući na taj način tijelo čisto i potpuno neokaljano ikakvim tjelesnim sjedinjenjem. Premda svemoguć i tvorac svemira, u ovoj djevici on sebi vlastito tijelo gradi kao hram i očitujući se i boraveći u njemu, njime se služi kao sredstvom. Od našeg roda, dakle, Gospodin uzima narav sličnu našoj i isto tako kao što smo svi mi osuđeni na raspadljivost i smrt, ništa drukčije ni on, za dobrobit sviju vlastito tijelo, prikazujući ga Ocu, predaje smrti; i sve to čini iz čovjekoljublja.

Na taj način, budući da svi u njemu umiru (usp. Rim 6, 8), protiv ljudi okrenuti zakon raspadljivosti biva dokinut. Pošto

je svu svoju moć iscrpio nad Gospodnjim tijelom, od tada on, zapravo, više ne može pustošiti nad ljudima, budući da su oni već slični njemu.

Stoga, Božja Riječ u neraspadljivosti obnavlja one ljude koji iznova bijahu postali plijenom raspadljivosti. Preuzimajući tijelo, ona im dariva novi život i otkupljuje ih od smrti. Milošću uskrsnuća Gospodin smrt raspršuje daleko od ljudi kao što slamka izgara u vatri.

Riječ je, dakle, zaključila da se propadljivost ljudi nikako nije mogla dokinuti osim po smrti. S druge strane, budući besmrtnan i Očev Sin, nije bilo moguće da Riječ umre. Stoga se on zaodjenuo smrtnim tijelom, kako bi, imajući udioništvo u Riječi koja je iznad svega, to tijelo bilo u stanju umrijeti za sve, a s druge strane po Riječi koja se u njemu nastanila, ostalo neraspadljivo i snagom uskrsnuća u svima dokinulo propadljivost. Tako, kao u prikazivanju nedužne žrtve, ona [Riječ], pošto se njime dragovoljno zaodjenula, svoje tijelo prikazuje smrti i tako prinosom žrtve koja je njima nalik čini da u svima njemu sličnima smrti nestane.

Pravo je da Božja Riječ, koja je iznad svega, prinoseći svoj hram i sredstvo - svoje tijelo kao cijenu otkupa za sve, svojom smrti plati naš dug. Tako, sa svim ljudima sjedinjen po tijelu sličnu njihovu, nepropadljivi Božji Sin s pravom može sve ljude zaodjenuti nepropadljivošću, i isto tako im obećati uskrsnuće. Sama propadljivost smrti, stoga, više nema nikakve moći protiv ljudi, zahvaljujući Riječi koja među njima boravi u tijelu sličnu njihovu.

Kad neki slavni kralj ulazi u neki grad i tu se nastanjuje u jednoj od svojih kuća, taj se grad osjeća iznimno počašćenim pa na nj više ne nasrću ni neprijatelji ni razbojnici da ga pustoše; taj je grad u središtu pozornosti zbog toga što u samo jednoj njegovoj kući boravi kralj. Tako se dogodilo i s obzirom na kralja svemira: otkad je došao na našu zemlju i boravio u tijelu sličnu našem, okončan je svaki pothvat neprijatelja protiv ljudi i propadljivost smrti, koja je dugo vremena bjesnjela protiv njih, nestala je. Ljudski bi rod bio posve propao, da Božji Sin, gospodar svemira i spasitelj, nije sišao da dokonča smrt.

(Atanazije, *De incarnat. Verbi*, 8 sl.)

BOŽIĆ I BOŽIĆNO VRIJEME

1. BOŽJI DOLAZAK MEĐU LJUDE

Krist se rađa, pjevajte slava, Krist silazi s neba, pođite mu ususret; Krist je na zemlji, ustanite. *Pjevaj Gospodinu, sva zemljo* (Ps 96, 1). I da bi ovo dvoje bilo jedinstveno: *Raduj se nebo, i kliči zemljo* (isto, 11), jer onaj nebeski sada je na zemlji. Krist se utjelovio, dršćite i radujte se; dršćite zbog grijeha; radujte se zbog nade. Krist se rađa od Djevice; žene, čuvajte djevičanstvo da biste mogle biti majke Kristove. Tko se ne klanja onome koji je početak? Tko ne hvali i ne slavi onoga koji je svršetak?

Ponovno se raspršuju tmine, ponovno se stvara svjetlost, ponovno je Egipat zavijen tamom (usp. Izl 10, 21), ponovno Izraelu svijetli ognjeni stup (usp. Izl 13, 21). Neka narod u tami neznanja ugleda veliko svjetlo spoznaje (usp. Iz 9, 1). *Staro uminu, novo, gle, nasta* (2Kor 5, 17). Slovo uzmiče, duh pobjeđuje, sjene prolaze, nastupa istina. [Ime] Melkizedek sažima se kao onaj što bijaše bez majke, rođen je bez oca; najprije bez majke, a zatim bez oca. Prirodni su zakoni izvrnuti... *Narodi svi, plješćite rukama* (Ps 47, 1), jer *dijete nam se rodilo, sina dobismo; na plećima mu je vlast* (naime, s križem biva uzvišen) *i ime mu je Savjetnik divni*, tj. Očev, *Andeo* (Iz 9, 5). Viči Ivane: *Pripravite put Gospodinu* (Mt 3, 3). I ja ću naviještati silu i moć ovoga dana; onaj koji nije rođen od tijela, utjelovljuje se; Riječ poprima čvrstoću; nevidljivo postaje vidljivo, neopipljivo se može dotaknuti; bezvremeni počinje postojati u vremenu; Sin Božji postaje Sinom čovječjim, *Isus Krist jučer i danas isti je – i uvijek* (Heb 13, 8)...

Svetkovina što je danas slavimo jest Božji dolazak među ljude, da bismo mi mogli pristupiti Bogu, odnosno (bolje rečeno), vratiti se Bogu, kako bismo, napustivši staroga čovjeka, zaodjenuli se novim; i kao što smo u starom Adamu umrli, tako živimo u Kristu; doista, s Kristom se rađamo, s njim smo pribijeni na Križ, bivamo pokopani i s njim uskrisavamo...

Stoga svetkujmo na božanski način, a ne kao što se obično čini na javnim praznicima; ne s duhom ovoga, nego onoga svijeta; slavimo ne ono što je naše, nego onoga koji je naš ili, bolje rečeno, onoga koji je Gospodin; slavimo ne ono što donosi bolest, nego ono što iscjeljuje; ne ono što se odnosi na stvaranje, nego na preporađanje.

(Grgur Nazijanski, *Govor* 38, 1 sl. 4)

2. Božić

Budući da ćemo danas, Božjom milošću, slaviti tri Mise, ne možemo se zadržavati komentirajući Evanđelje. Ipak Otkupiteljevo Rođenje obvezuje nas da nešto makar kratko kažemo. Što znači ovaj popis svijeta u vrijeme Gospodnjeg rođenja, ako li ne da se u tijelu rađa onaj koji će svoje izabranike upisati u vječnosti? Tome naprotiv, o osuđenima prorok veli: *Nek budu izbrisani iz knjige živih, među pravednike neka se ne broje* (Ps 69, 29). I s pravom se Gospodin rađa u Betlehemu: jer Betlehem znači kuća kruha. On je, naime, onaj koji kaže: *Ja sam kruh živi koji je sišao s neba* (Iv 6, 41). Dakle, mjesto gdje se Gospodin rađa već prije njegova rođenja bijaše nazvano kućom kruha, jer se tu u tijelu trebao očitovati onaj koji će izabranike nasititi duhovnom hranom. A on se rodio ne u svojoj kući, nego na putu, kako bismo shvatili da se on, preuzimajući ljudsku narav, rodio u odjeći koja ne bijaše njegova. Misli se ne bijaše njegova, jer kao Bogu vlastita mu je bila božanska narav. Ljudska mu narav pripadaše ukoliko je Bog gospodar svega i stoga je pisano: *Dođe u svoju kuću* (Iv 1, 11). Prije vremenâ bio je u svojoj božanskoj naravi, a u našoj dođe u razdoblju naše povijesti. Stoga, ako onaj koji je vječan postaje našim sudrugom u vremenu, možemo reći da je došao u njemu tuđe područje. A budući da Prorok veli: *Svaki je čovjek kao trava* (Iz 40, 6), postavši čovjekom, Gospodin je našu travu promijenio u žito, jer o samom sebi reče: *Ako pšenično zrno ne padne u zemlju i ne umre, ostaje samo* (Iv 12, 24). Stoga je također, čim je rođen, stavljen u jasle, da bi hranom svoga tijela hranio sve vjernike koje su predstavljale životinje. A što znači anđelovo ukazanje pastirima koji su bdjeli i svjetlost koja ih obasja, ako li ne da oni koji s ljubavlju gledaju na stado vjernika više od drugih uživaju povlasticu motrenja nebeskih stvari? Dok oni bogoljubno bdiju nad stadom, božanska milost nad njima obilnije blista.

Anđeo navješćuje da je rođen Kralj i zborovi anđela pjevaju: *Slava na nebesima Bogu, a na zemlji mir ljudima dobre volje*. Prije rođenja našega Otkupitelja u tijelu, među nama i anđelima nije bilo sklada, od njihova svjetla i čistoće odvajala nas je ljaga našega istočnoga grijeha, od njih su nas udaljavali naši svakodnevni grijesi. Budući da smo po grijehu bili tuđinci Bogu, anđeli, Božji građani, u svom nas društvu držahu strancima. Ali kad smo priznali svoga Kralja i anđeli su nas priznali za svoje sugrađane. Budući da je Kralj u sebi preuzeo zemljanost

našega tijela, anđeli više ne preziru naše slabosti. Oni se s nama izmiruju, ne gledaju više na uzrok nesloge i kao drugove prihvaćaju one koje nekoć kao odvratne prezirahu. Zato se Lot (Post 19, 1) i Jošua (Jš 5, 15) klanjahu anđelima, a oni to nisu odbili. Ivan pak, u Otkrivenju, bacio se ničice da se pokloni anđelu, a on ga je odbio rekavši: *Ne čini to, sluga sam kao i ti i braća tvoja* (Otk 22, 9). A što znači to da anđeli prije Otkupiteljeva dolaska dopuštaju da im se klanja, a poslije njegova dolaska više to ne dopuštaju, ako li ne da se boje staviti se iznad naše naravi, nakon što su vidjeli kako ju je Gospodin iznad njih uzvisio? I više se ne usuđuju kao slabu obezvrjeđivati onu narav koju vide u Kralju neba. I ne odbijaju da im sudrugom bude čovjek oni koji se klanjaju Bogočovjeku. Pazimo dakle, braćo, da nas ne okalja kakva nečistoća, jer u vječnoj promisli građani smo Božji, jednaki njegovim anđelima. U ponašanju iskazujmo svoje dostojanstvo, nikakva raskoš neka nas ne okalja, nikakva sramotna misao neka nas ne optužuje, pakost neka ne nagriza naš duh, hrđa zavisti neka nas ne izjeda, neka nas oholost ne nadima, neka nas ne razdire požuda za zemaljskim užiticima, neka nas ne raspaljuje srdžba. Ljudi su nazvani bogovima. Onda čovječe, brani Božju čast, jer radi tebe je čovjekom postao onaj Bog, koji živi i kraljuje u vjekovječne vijekove. Amen.

(Grgur Veliki, *Hom.*, 1, 8)

3. OTAJSTVO ISUSOVA DJETINJSTVA

Gospodin Bog naš Bog je jedini. Ne može biti drukčiji niti se može mijenjati, kao što veli David: *Ti si uvijek isti i tvojim godinama nema kraja*. Dakle, ovaj naš vječni, izvan vremena i nepromjenjivi Bog preuzeo je našu promjenjivu i vremenitu narav, da bi promjenjivim bićima otvorio put u svoju vječnost i postojanost, a taj put je upravo promjenjivost koju je on radi nas preuzeo tako da u jednom i istom Spasitelju nalazimo put za uspinjanje, put za prispijeće i istinu za posjedovanje, jer on reče: *Ja sam put, istina i život*.

Stoga naš veliki Gospodin, ostavši u svojoj naravi, po tijelu se rodi kao dijete, kroz određeno je vrijeme rastao i razvio se po tijelu, da bismo mi, u duhu maleni ili skoro ništa, duhovno se rodili i rasli po slijedu i razvoju duhovnih doba. Tako je njegov tjelesni razvoj naš duhovni razvoj; i sve što je učinio u raznim uzrastima (oni u savršenstvu uznapredovali to shvaćaju) u nama

se ostvaruje u pojedinim stupnjevima razvoja. Neka, dakle, njegovo tjelesno rođenje bude uzor našem duhovnom rođenju, tj. svetom obraćenju; progonstvo koje je pretrpio od Heroda simbol je napasti koje na početku svoga obraćenja podnosimo od đavla; njegov rast u Nazaretu neka predstavlja naš rast u krepostima.
(Elredije iz Rievaulxa, *De Iesu duodec.*, 2)

4. OTAJSTVO BOŽIČNOG UBOŠTVA

106 O, kad bih mogao vidjeti onu štalu i jaslje u kojima leži Gospodin! Sada, kao izraz poštovanja mi kršćani uklonili smo štalu od blata i postavili srebrenu: ali za mene je dragocjenija ona koja je uklonjena. Srebro i zlato dolikuju poganskom svijetu: kršćanskoj vjeri pristaju štala i jaslje od blata. Onaj koji je rođen u ovoj štali prezire zlato i srebro. Ne prekoravam one koji su to učinili kako bi mu iskazali poštovanje (uistinu ni one koji su za hram načinili zlatno posuđe): nego naprotiv, divim se što se Gospodin, stvoritelj svijeta rađa ne usred zlata i srebra, nego usred blata.

(Jeronim, *Homilia de Nativitate Domini*, 31-40)

NEDJELJA PO BOŽIĆU: SVETA OBITELJ

Čitanja: Sir 3, 3-7. 14-17a

Kol 3, 12-21

Mt 2, 13-15. 19-23

1. HEROD I MUDRACI

Pošto su se Gospodinu poklonili i obavili svoju pobožnost, prema u snu primljenu upozorenju Mudraci se vraćaju drugim putem od onoga kojim su došli. Naime, budući da su već vjerovali u Krista, valjalo je da više ne hode stazama svoga starog života, nego stupivši na novi put, da se ustežu od zabluda koje su ostavili. Osim toga, i da osujete zamke Heroda, koji je protiv Djeteta Isusa himbom pripravljaio bezbožnu smicalicu. No, kako je propao plan u koji se uzdao, kraljev je gnjev planuo tim većim bijesom. Sjećajući se vremena što ga Mudraci naznačiše, svoj

bijes i okrutnost iskaljuje nad svim betlehemskim djetićima i u općem pokolju daje pogubiti sve novorođene u gradu, učinivši tako da oni prijeđu u vječnu slavu; i, s obzirom da nijedan mališan u tom mjestu nije umaknuo smrti, misli da je ubijen i Krist. Međutim on, koji je prolijevanje svoje krvi za otkup svijeta ostavio za drugo vrijeme, bijaše prispio u Egipat, kamo ga je odvela roditeljska skrb; tako se vratio u drevnu kolijevku židovskoga naroda i tamo većom moću i predviđanjem vršio vlast pravoga Josipa, jer on koji je dolazio s neba kao kruh života (usp. Iv 6, 51) i hrana za dušu došao je da srca Egipćana oslobodi od gladi groznije od bilo kakve oskudice, od koje su patili zbog odsutnosti istine. Bez te se zemlje ne bi pripravilo otajstvo jedinstvene žrtve, u kojoj klanjem jaganjca bijahu po prvi put prefigurirani spasonosni znak križa i Gospodnja Pasha (Vazam).

(Leon Veliki, *Govor* 33, 4)

2. POUKA BIJEGA U EGIPAT

Od samoga početka svoga života moramo računati s napastima i pogiblima. Doista, uvidite da se odmah od kolijevke to dogodilo Isusu. Bijaše tek rođen, a već se protiv njega raspalio bijes tiranina i prisilio ga na putovanje kako bi našao utočište, a njegova tako čista i nevinna majka bijaše prisiljena s njime pobjeći u tuđinsku zemlju. Ovo Božje ponašanje pokazuje vam da kad imate čast biti zaduženi za kakvo služenje ili duhovnu službu i vidite sebe okružene beskrajnim pogiblima te prisiljenima podnositi okrutne nesreće, ne smijete se smutiti ni sami sebi govoriti: Zašto sam tako zlostavljan, ja koji očekivah vijenac, pohvale, slavu, krasne nagrade jer sam izvršio Božju volju? Neka vas, dakle, ovaj primjer potakne na postojano podnošenje nevolja i dovede do spoznaje da je obično takva sudbina duhovnih ljudi: tj. da su im kušnje i nevolje nerazdvojne družice. Promotrite što se dogodilo ne samo Isusovoj majci, nego i Mudracima. Oni su se potajno vratili kao izbjeglice, a Djevica koja nije naviknuta ni iz svoje kuće izlaziti, prisiljena je na iznimno dugo i naporno putovanje zbog onoga izvanrednoga i zadivljujućeg duhovnog rođenja.

Još se divite čudesnom događaju! Palestina progoni Isusa Krista, a Egipat ga prihvaća i spasava od njegovih progonitelja. Ovo izvrsno pokazuje da tipove i figure onoga budućega Bog nije zacrtao samo u sinovima patrijarha, nego i u samom Isusu...

Anđeo se, dakle, ukaza ne Mariji, nego Josipu i reče mu: “Ustani, uzmi dijete i njegovu majku.” Nije više kao prije rekao “uzmi svoju ženu”, nego “uzmi njegovu majku”, jer već nakon rođenja Josip više nije sumnjao i čvrsto je vjerovao u istinu otajstva. Anđeo mu, dakle, govori s većom slobodom ne nazivajući Isusa “njegovim sinom” ni Mariju “njegovom ženom”, nego veli: “Ustani, uzmi dijete i njegovu majku te bježi u Egipat”. Također mu objašnjava razlog bijega dodavši: “Jer će Herod tražiti dijete da ga pogubi” (Mt 2, 13).

Čuvši ove riječi, Josip nije ostao uznemiren. Nije anđelu rekao da mu taj bijeg izgleda zagonetan, budući da mu je pred malo vremena taj isti anđeo rekao kako će to dijete spasiti svoj narod, dok sada izgleda nije sposoban spasiti ni sama sebe. Zar taj bijeg, to putovanje i to dugo izgnanstvo nisu bili u proturječju s obećanjem što mu ga je dao isti anđeo? Ali Josip nije rekao ništa jer bijaše čovjek vjere. Nije bio ni znatiželjan da sazna vrijeme povratka, jer mu ga anđeo uopće nije pobliže označio kazavši mu općenito: “Ondje ostani dok ti ne rekнем”. Naprotiv, Josip pokazuje živu gorljivost: sluša, izvršava (usp. Mt 2, 14) te radosno podnosi sve kušnje.

U svojoj dobroti Bog u tim prilikama miješa radost i bol. Tako on obično postupa sa svima svetima. Ne ostavlja ih zauvijek u pogibli niti zauvijek u sigurnosti, nego život pravednih ljudi uređuje poput tkanja gdje se isprepliću radosti i boli. I upravo je tako postupao s Josipom. Molim vas, zapazite i promislite. Josip primjećuje da je Marija trudna i odmah je uznemiren silnom tjeskobom, sumnjajući da je Djevica počinila preljub: ali odmah intervenira anđeo razrješujući svaku sumnju i oslobađajući ga od bilo kakva straha. Zatim se dijete rađa i Josip je presretan: ali njegovu je radost odmah stigao novi jad, jer vidi da čitav uznemireni grad i razbješnjeli kralj svim sredstvima traže dijete. Tu je patnju ublažila radost koju je proživljavao vidjevši zvijezdu i poklon Mudraca: međutim, još jednom se radost pretvara u tjeskobu i strah, kad mu anđeo kaza: “Herod traži dijete da ga pogubi” te mu nalaže da bježi i ode u izbjeglištvo.

Zapravo, Isus se tada morao ponašati na posve ljudski način. Vrijeme činjenja čudesa još ne bijaše došlo. Da je tako rano počeo činiti čudesa, nitko ne bi vjerovao da je on čovjek. Zbog toga on i nije došao na svijet iznenada: kao čovjek najprije je začet, potom devet mjeseci ostaje u Marijinu krilu, rađa se, hrani se majčinim mlijekom, dugo vremena živi skrovito čekajući

da tijekom godina postane zreo čovjek, tako da ovo njegovo ponašanje sve uvjeri da prihvate istinu njegova utjelovljenja...

Anđeo im, dakle, naređuje da po povratku iz Egipta odu i nastane se u svome mjestu. I to se dogodilo po preciznom nacrtu, tj. *“da se ispuni”* – veli Evanđelje – *“što je rečeno po prorocima: Zvat će se Nazarećanin”* (Mt 2, 23).

Uostalom, upravo jer su to proroci predkazali, apostoli su Krista često zvali *“Nazarećanin”* (usp. Iz 11, 1).

Zar je onda zbog toga bilo prikriveno i ne lako shvatljivo proroštvo koje se odnosilo na Betlehem? Nipošto. Upravo je to, naprotiv, trebalo potaknuti njihovu znatiželju i nagnati ih da istraže ono što je u proroštvima o njemu rečeno. Kao što je poznato, ime Nazareta potaklo je Natanaela da se raspita o Isusu Kristu, kojem je došao nakon što je rekao: *“Zar iz Nazareta može biti što dobro?”* (Iv 1, 46). Naime, Nazaret bijaše nevažno selo, kao što je uostalom čitav galilejski kraj bio beznačajan. Zato farizeji rekoše Nikodemu: *“Istraži pa ćeš vidjeti da iz Galileje ne ustaje prorok”* (Iv 7, 52). Ipak, Krist se nije stidio uzeti ime tog zavičaja, da pokaže kako mu uopće ne treba ono što ljudi smatraju važnim. On je svoje apostole odabrao upravo u Galileji, zemlji koju su Židovi prezirali, da ljenjivcima oduzme svaki izgovor i da im pokaže kako nije potrebno ništa od svega izvanjskoga, ako se revno posvete kreposti. Također iz istog razloga Sin Božji ne htjede uopće posjedovati vlastite kuće: *“Sin čovječji nema gdje bi glavu naslonio”*, kaza (Lk 9, 58). Zbog toga pobježe kad ga Herod htjede ubiti; tek rođen bi položen u jasle i ostade u staji; odabire si i siromašnu majku: sve je to napravio da nas navikne da se ne crvenimo zbog tih stvari, ukratko, da nas već od svoga dolaska na svijet pouči pod noge bacati i gaziti raskoš i oholost svijeta, te ne tražiti ništa drugo osim kreposti...

Nemojmo, dakle, dokono čekati tuđe pomoći. Istina, molitve svetih veoma su djelotvorne, ali tek kad sami mijenjamo ponašanje i postajemo bolji...

Ukratko, ako smo lijeni i nemarni, ni drugi nam neće moći pomoći: ali ako bdijemo nad samima sobom, sami ćemo sebi pomoći i to mnogo bolje nego što bi nam drugi mogli. Bog više voli svoju milost udijeliti izravno nama, nego preko drugih, pa žar kojim nastojimo otkloniti njegov gnjev nuka nas da djelujemo s pouzdanjem i da postajemo bolji nego što jesmo. Stoga je Gospodin bio milosrdan s Kananejkom, a tako je spasio Magdalenu i razbojnika, bez zagovora ikakva posrednika.

(Ivan Zlatousti, *In Matth.* 8, 2 sl; 9, 2; 5, 1)

SVETKOVINA SVETE BOGORODICE MARIJE (1. siječnja)

1. MARIJA JE BOGORODICA U PRAVOM SMISLU RIJEČI

Ispovijedamo, u pravom smislu, da je sveta Djevica upravo i uistinu Bogorodica (Grgur Nazijanski, *Epist. 1 ad Cledon*).

Doista, kao što je onaj koga je ona rodila Bog, tako je posljedično ona koja je rodila pravoga Boga, koji od nje uze tijelo Božja Majka - Bogorodica. Kažemo da se, bez sumnje, od nje rodio Bog, ne što bi božanstvo Riječi od nje imalo početak postojanja; nego što ta ista Riječ, koja je rođena prije vjekova i izvan svakog vremena te s Ocem i Duhom Svetim postoji bez početka i uvijeke, u posljednje se vrijeme radi našeg spasenja zatvorila u njezinu krilu i uzimanjem naše ljudske naravi od nje bila rođena ne promijenivši svoju (božansku) narav.

Naime, sveta Djevica nije rodila obična čovjeka, nego pravoga Boga; ne čisti duh, nego zaodjeven ljudskim tijelom; niti (se to dogodilo) na način da je donijevši tijelo s neba došao k nama po Mariji, kao po nekakvu kanalu; nego od nje uze ljudsko tijelo iste naše ljudske naravi koja je u njemu opstojala.

Zapravo, da je tijelo sišlo s neba, a ne bilo primljeno od naše naravi, kakve li potrebe da postane čovjekom?

Prema tome, Božja se Riječ zaodjenula ljudskom naravi, da s istom naravi koja je sagriješila i uslijed iskvarenosti bila propala, pobijedi tiranina koji je zavede i tako izbavi od propadljivosti, kao što Gospodnji apostol kaže: Po čovjeku smrt, po Čovjeku i uskrsnuće od mrtvih (1Kor 15, 21).

Ako je točna prva istina, onda je zacijelo i druga.

Makar se poslije upotrebljavaju ove riječi: "Prvi Adam, zemljani (potječe) od zemlje, drugi Adam, Gospodin, s neba (Grgur Nazijanski), to ne znači da je njegovo tijelo sišlo s neba, nego otkriva da on nije običan čovjek. Naime, kao što vidiš, zove ga i Adamom i Gospodinom, označavajući istodobno i jedno i drugo.

Adam zaista označava zemaljsko podrijetlo. Uistinu dolikuje da čovjekovo podrijetlo bude zemaljsko, jer je oblikovan od zemlje. Ali ime Gospodin označava božansku narav.

I ponovno Apostol ovako govori: *Bog posla svoga jedinorođenog Sina, od žene rođena* (Gal 4, 4). Ne kaže *po ženi, nego od žene*.

Stoga htjede označiti da on sam bijaše Jedinorođeni Božji Sin i sam Bog koji je od Djevice postao čovjekom i isto tako da je od Djevice rođen onaj koji je Božji Sin i sam Bog.

Doista, rođen po tijelu, odnosno, zbog čega je postao čovjekom, zacijelo ne da prvotno boravi u stvorenom čovjeku kao u nekom proroku, nego je on sam istinski i substancijalno postao čovjekom; tj. učinio je da u njegovu osobnom sjedinjenju bude tijelo oživljeno razumskim i inteligentnim duhom, dajući mu sebe kao "hipostazu".

To znači izraz *rođen od žene*.

Kako bi inače sama Božja Riječ bila podložna zakonu, kad čovjek ne bi bio iste naše biti.

Mariju, dakle, s pravom nazivamo svetom Bogorodicom.

Doista, to ime obuhvaća čitavo otajstvo utjelovljenja.

Jer, ako je ona koja je rodila Bogorodica, zacijelo je onaj koga je ona rodila Bog; a bez sumnje on je i čovjek.

Zaista, tko bi mogao učiniti da se Bog, koji postoji prije vjekova, rodi od žene, a da ne postane čovjekom?

Svakako, onaj koji je Sin čovječji nužno mora biti i čovjek.

Jer ako onaj od žene rođeni jest Bog, bez sumnje je jedincati i isti koji je od Oca rođen prije vjekova, zbog činjenice da božanskoj biti dolikuje da bude bez početka, a da bit koja je u posljednja vremena imala početak i podložna je vremenu, tj. ljudska bit bude rođena od Djevice.

A to je zapravo samo jedna Osoba našega Gospodina Isusa Krista, a dvije naravi i dva podrijetla... a onaj nevoljni Nestorije onoga od Djevice rođenoga razjareno je prozvao Deiforom (Bogonoscem).

Daleko od nas ta tvrdnja, tako da mi govorimo i smatramo kako je Deifor (Bogonosac) izašao od Boga; štoviše, on je sami utjelovljeni Bog (Ćiril, *Lib. I cont. Nest.*).

Doista, sam Sin Božji postao je čovjekom, uistinu začet od Djevice, ali Bog je postao ona ljudska narav koja je pobožanstvenjena čim je bila preuzeta.

Po tome troje isto tako postadoše jedno, bez sumnje jer bijaše preuzeta, jer je prije postojala i jer ju je Riječ pobožanstvenila.

Odatle slijedi da svetu Djevicu treba shvaćati i nazivati Bogorodicom ne samo zbog naravi Riječi, nego i zbog čovještva dana božanstvu, jer začecé i postojanje bijahu izvršeni izvanrednim čudom, istina, začecém Riječi, ali postojanjem tijela u istoj Riječi.

Doista, sama Bogorodica bijaše mimo prirodnih zakona podložna tvorcu svega i Bogu stvoritelju svemira, pa otuda i on sam bijaše stvoren (oblikovan), da s božanstvom darujući preuzeto čovječstvo, postane čovjekom, dok je u međuvremenu sjedinjenje očuvalo sjedinjene naravi takvima kakve i bijahu, tj. ne samo Kristovo božanstvo, nego i čovječstvo; i ne samo ono što je iznad nas, nego i ono što je naše.

(Ivan Damaščanski, *De fide ortod.*, 3, 12).

NEDJELJA PO BOGOJAVLJENJU: KRŠTENJE GOSPODINOVO

Čitanja: Iz 42, 1-4. 6-7

Dj 10, 34-38

Mt 3, 13-17

1. POUKA GOSPODINOVA KRŠTENJA

Krist biva obasjan, zajedno s njim smo prosvjetljeni; Krist je kršten, zajedno silazimo da bismo isto zajedno uzašli. Isus biva kršten. Zar treba samo to uočiti? Ne treba li brižno razmotriti i ostalo? Naravno, tko, od koga i kada? To jest, Čisti, od Ivana pa onda, kad je započinjao propovijedanje i činjenje čudesa? Što iz toga zaključiti i iz čega izvući pouku? Zapravo, ne smije se smatrati kako se to dogodilo ponajprije radi očišćenja i podlaganja duše, niti da bi se držalo govore slušateljstvu iz te oblasti, koliko više u vidu savršenosti tjelesnoga i duhovnog uzrasta.

To se odnosi na one koji na brzinu i slučajno pristupaju krštenju, a da nisu za nj pripravljeni, niti su ustrojstvom duše navikli na odjeću kreposti pa rade tako, da otkupljenje za njih ostaje posve netaknuto. Naime, makar milost donosi upravo ovo, tj. da se otpuštaju prošli grijesi (doista se radi o milosti), otuda se rađa najveći strah od povratka onoj istoj bljuvotini. To treba vrijediti i za one koji se prema djeliteljima otajstva bezobrazno ponašaju, makar očuvali minimum dostojanstva. Treće se zapažanje odnosi na one koji se pouzdaju u mladenačku dob pa smatraju da je svako vrijeme prikladno za pouku, ili da mogu pristupiti bilo kojoj svećeničkoj službi; Isus biva očišćen, a ti prezireš očišćenje? Od Ivana, a ti ustaješ protiv svoga

propovjednika? Imao je oko trideset godina, a ti koji si star i prije nego ti izbije brada poučavaš, ili misliš da možeš poučavati i bez ovlasti ni od dobi, ni prema običaju? No, ovdje se i za jedno i za drugo upliće Danijel u njegovoj mladenačkoj dobi u zgodi sa sudcima i takvim se primjerima pune usta. Naime, tko god krivo radi, uvijek je pripravan i spreman na vlastitu obranu. Ali to se ne daje kao zakon Crkve, jer se rijetko događa: kao što jedna lastavica ne čini proljeće, niti jedna crta čini geometra, niti samo jedna plovidba moreplovca.

Ivan krsti druge, Isus se približava; možda zapravo da i onaj koji ga je krstio bude očišćen; no nedvojbeno da cijeloga starog Adama u vodama pokopa: posvećuje Jordan pred njima i, zapravo, radi njih; da kao što bijaše duh i tijelo, tako započne biti po Duhu i vodi. Krstitelj odbija; Isus je odlučan. Dakle: *“Ti mene treba da krstiš”* (Mt 3, 14), govori svjetiljka Suncu, glas Riječi, prijatelj Zaručniku, *“najveći među rođenima od žene”* (Mt 11, 11), od svih stvorenja Prvorođencu, onaj koji je u majčinu krilu zaigrao onome kojem se u krilu klanjalo, preteča onome koji se pojavio i koji će se pojaviti: *“Ja trebam biti kršten od tebe”*: dodaj, i po tebi. Naime, bijaše siguran da će biti kršten mučeništvom; ali, poput Petra, tek pošto dopusti da mu se operu noge. *“A ti – ti k meni dolaziš?”* (Mt 3, 14). I ovo je proročki. Zapravo, poznavao je budućnost i kako će ga Pilat dati odvesti Herodu, tako će on prvi Krista slijediti životom. A što kaže Isus? *“Pusti sada”* (Mt 3, 15). Doista, to se dogodilo po odluci i rasporedbi [otkupljenja]. Zapravo, znao je da će malo kasnije on sam krstiti Krstitelja.

S druge strane, i Isus izlazi iz voda; sa sobom uvis uzdiže svijet pa ona nebesa koja Adam bijaše zatvorio za sebe i svoje potomke – kako se dogodi u raj u ognjenim mačem –, on odlučuje kroz njih prodrijeti i ponovno ih otvoriti, upravo pristupajući sebi jednakome; a s neba se začu glas; on naime bijaše odozgor, čime se davalo svjedočanstvo za nj; a pod obličjem golubice koja se pojavila na tjelesan način iskazuje čast i tijelu, ukoliko je po pobožanstvenjenju i ono Bog. Istodobno kao i mnogo stoljeća unazad golubica ponovno naviješta kraj potopa. Jer ako božanstvo cijeniš po veličini i težini, posljedično pretpostavljaš da je Duh malen, kad ga se zapaža u obličju golubice; o jadni čovječe i neznalico onoga uzvišenoga, onda je za te prezrivo i kraljevstvo nebesko i valja ga smatrati malenim, kad ga se uspoređuje s gorušičinim sjemenom; skoro da bi trebalo više voljeti protivnika Isusova veličanstva, budući da se njega stvarno naziva velikim brdom, levijatanom i kraljem svih

stanovnika voda: ono je naprotiv nazvano janjetom, biserom, kapljom i sličnim imenima.

(Grgur Nazijanski, *Govor XXXI.*, *In Sancta Lumina*, 14-16)

2. KRŠTENJE, VELIKO OTAJSTVO

Ovog dana, kao što upravo čusmo dok se čitalo božansko čitanje, našeg je Gospodina i Spasitelja Ivan u Jordanu krstio i stoga se radi o nipošto beznačajnoj, nego naprotiv o iznimno velikoj svetkovini. Naime, kad se naš Gospodin udostojao primiti krštenje, Duh Sveti siđe na nj u obličju golubice i začu se Očev glas koji govoraše: *“Ovo je Sin moj, Ljubljeni! U njemu mi sva milina”* (Mt 3, 17).

O, velika li otajstva u ovom nebeskom krštenju! Oca se čuje s neba, Sin se pojavljuje na zemlji, Duh se Sveti ukazuje u obličju golubice: doista, ne može se govoriti o pravom krštenju, ni o pravom otpuštanju grijeha gdje nema istine Trojstva, niti se može podijeliti oprostjenje grijeha gdje se ne vjeruje u savršeno Trojstvo. Jedino i pravo krštenje jest krštenje Crkve, koje se podjeljuje samo jedanput: u njemu bivamo samo jedanput uronjeni, a iz njega izranjamo čisti i obnovljeni; čisti jer se oslobađamo od nečistoće grijeha, obnovljeni jer, pošto što smo odložili starež grijeha, uskrisavamo na novi život. Ova krsna kupelj čovjeka čini bjeljim od snijega, ne na tjelesnoj koži, nego u sjaju njegovog duha i u blistavosti njegove duše. Stoga se na Gospodnjem krštenju otvoriše nebesa, da pokažu kako kupelj preporođenja vjernicima rastvara kraljevstvo nebesko, prema Gospodnjoj izreci: *“Ako se tko ne rodi iz vode i Duha, ne može ući u kraljevstvo Božje”* (Iv 3, 5). U nj, dakle, ulazi tko se preporodi i tko ne zanemaruje čuvanje milosti vlastitoga krštenja; isto tako, naprotiv, u nj ne ulazi tko se nanovo ne rodi.

Budući da je naš Gospodin došao da za spasenje ljudskog roda i za oprostjenje sviju grijeha daruje novo krštenje, udostojao se i on sam prvi primiti krštenje, ne za očišćenje od grijeha on koji grijeha nije počinio, nego da krsne vode posveti u svrhu brisanja grijeha svih u krštenju nanovo rođenih vjernika. On je, dakle, kršten u vodama, da bismo po krštenju bili oprani od sviju grijeha...

(Kromacije iz Akvileje, *Govor 34*, 1-3)

Preveo Branko Jozić